

ПОСЛОВНО ПРАВО/
ПРИВРЕДНО ПРАВО СА
ОСНОВАМА МЕЂ.
ПРИВРЕДНОГ ПРАВА

9/10. недеља

проф. др Милан Бјелић

НАПОМЕНА

Поштоване колеге,

Приложена презентација обухвата материјал предвиђен за предавања за 9/10. радну недељу/седмицу.

Овај материјал је само оријентациони подсетник као помоћ за изучавање материје из предмета Пословно право/Привредно право са основама међ. прив. права уз коришћење уџбеника Привредно право са практикумом (С. Вучичевић, М. Бјелић - издање БАПУСС - 2021), као и остале уџбеничке и др. литературе која вам је препоручена на уводном предавању.

■ проф. др Милан Бјелић

Уговори у области превоза

- Транспорт путника и робе разним саобраћајним средствима – друмски, ваздушни, железнички, унутрашњим водама-речни и поморски
- Нормативно регулисање међународног транспорта (основа спољнотрг. размене) – **мултилатерални споразуми** – конвенције и низ **билатералних споразума**

- Конвенција и Статут о слободи транзита, Барселона, 1921
- Конвенција и Статут о међ. режиму поморских лука, Женева, 1923
- Конвенција о међ. цивилном ваздухопловству, Чикаго, 1944
- Конвенција о режиму пловиде Дунавом, Београд, 1948
- Конвенција о друм. саобраћају, Женева, 1949

- Међународна конв. о превозу робе (СІМ) и о прев. путника (СІV) у жел. саоб., Берн, 1952
- Међународна конв. о телекомуникацијама, Женева, 1959
- Царинска конвенција о међународном превозу робе на основу исправа за МОР (карнета TIR)

Нормативно регулисање транспорта у РС

- Закон о превозу у друмском саобраћају
- Закон о железници
- Закон о поморској и унутрашњој пловидби
- Закон о ваздушном саобраћају
- Закон о облигационим односима и основама својинскоправних односа у ваздушном саобраћају
- Закон о облигационим односима

Уговор о отпремању-шпедицији

- Отпремник ради превоза ствари закључује у своје име а за рачун налогодавца У о превозу и др. У за извршење превоза и др. уобичајених радњи, а налогодавац се обавезује да **плати накнаду**
- Регулисан ЗОО (именовани), тесно везан са уговором о превозу
- **Разлика**-отпремник организује превоз, али само извршење може поверити другом

- Искуство у орг. превоза робе-
пронаћи одг.превоз. средство; пут;
закључити У са превозником;
осигурање робе у превозу;
царинске формалности – поверава
се шпедитеру
- **Прецизно одређен задатак
шпедитера** (бит. састојак) – орг.
превоза одр. ствари на одр.
релацији – накнада (може и не
мора бити у уговору)

- 2-стр.обав., теретни и неформалан уговор - на основу формулара (**уговор по приступу – типски**)
- ОУП међ. шпедитера 1979. год.
- У о отпремању представља и посебну врсту У о комисиону (“комисион у транспорту”) – ипак представља посебан именовани У
- Сходна примена одредаба 300 о комисиону, односно трг. заступању

Уговор о превозу у друмском саобраћају

- возар (превозилац) се обавезује да пошиљаоцу превезе **робу, ствари или путнике** до одређеног места а пошиљалац да плати превознину
- Именовани уговор –
- регулисан Законом о превозу у друмском саобраћају

- Закон о **превозу путника** у друмском саобраћају (Сл. Гласник РС бр. 68/2015)
- Закон о **превозу терета** у друмском саобраћају (Сл. Гласник РС бр. 68/2015)

- **Реалан** уговор – када возар прими ствари на превоз (дозвољене законом), неформалан и адхезиони уговор
- **Линијски П**-јавни превоз на одређеној линији по реду возње са утврђеним стајалиштима (град., приград. и међумесни)

- **Ванлинијски П путника и ствари** – релација полазиште и одредиште, време превоза, цена, место утовара и истовара (превоз радника, студената и др.) - **није дозвољен** пријем путника или укрцај робе на стајалиштима (**слободна возња**)
- Према **подручју**: унутрашњи и међ. друмски саобраћај (2 или више држава)

- **Возар** (привредни субјект регистрован за обављање делатности превоза), **пошиљалац** и евентуално **прималац**
- Превоз ствари - Утврђивање количине ствари (маса, запремина, комади)
- Упутство за поступање са стварима које се превозе
- Возар поставља возило на место утовара у договорено време
- Пошиљалац врши утовар, а возар истовар ако није другачије уговорено

- Време утовара и попуњавање **товарног листа** и предаја превознику исправа и обављање др. радњи
- Возар издаје **товарни лист по наредби** или **преносиви товарни лист** (на доносиоца)
- Возар је дужан да врши превоз уговореним путем (није уговорен, најповољнијим по пошиљаоца)

- Пошиљалац (ако није издат преносиви ТЛ) у току превоза може да обустави превоз, да предају ствари примаоцу одложи, да их преда у др. месту опредељења, да се врати у место отпреме – захтеви у писаној форми

- **Прималац** може располагати са ствари у току превоза ако пошиљалац стави такву **напомену у ТЛ**
- Возар је дужан да ствар преда **у месту** **опредељења** или у др. месту које одреди лице овлашћено да располаже са стварима
- **Одговорност возара**- делимично или потпуно оштећење или губитак ствари (од пријема до предаје), штете у кашњењу (осим оних које је изазвао пошиљалац)

- **Ослобађање одговорности** возара:
- Отворена и непокривена возила,
- Недостатак или лоша амбалажа за ствар
- Руковања, утовара, слагања и истовара од стране пошиљаоца или примаоца
- Својства ствари због којих је склона потпуном или делимичном губитку или оштећењу (лом, рђа, труљење)
- Недостатака или непотпуности ознака на колетима
- Не ослобађа се одговорности ако губитак у великој мери одступа од уобичајеног

- **Изгубљена ствар** – возар је није предао примаоцу у року од 30 дана од пријема на превоз, а ако није предвиђен рок – 60 дана од дана преузимања од стране возара
- Захтев за накнаду штете (дел. или потп. губитка) – субјективни рок 60 дана
- Превознина – одређена уговором или објављеним актом
- Ако прималац не испуни обавезе возар може ствар предати јавном складишту или сам чувати ствар, а ако и после тога прималац не испуни возар **може продати ствар**

УГОВОР О ПРЕВОЗУ У ПОМОРСКОМ САОБРАЋАЈУ

- **БРОДАР** - превози одређену робу поморским путем од места укрцаја до места искрцаја или ставља на располагање брод, део брода или бродског простора **КРЦАТЕЉУ** - наручиоцу превоза (обавеза да плати накнаду – возарину)
- Закон о поморској пловидби (“Сл. Гласник РС” бр. 87/2011 и др.)

- **Слободна пловидба** (трамп – брод луталица)
- **Линијска пловидба**
- **Мала обална плов.**-места на истој обали
- **Велика обална плов.**- места у затвореном мору (Јадранско, Средоземно...)
- **Дуга плов.** – прекоокеанска – цео свет
- **Каботажа** – унутар једне државе – домаћа трговачка морнарица

Уговор о поморском пловидбеном послу

- А) уговор о превозу ствари морем, бродарски уговор и превоз комадне робе
- Б) уговор о превозу путника морем или унутрашњим водама
- В) уговор о тегљењу или потискивању
- Г) уговор— други пловид. послови (лом леда)

- **Уг о закупу поморског брода** – закуп пом. брода ради обављања поморског посла - економско искоришћавање брода
- **Уг о чартеру – charter party** – бродар се обавезује да целим или делом брода или делом бродског простора изврши превоз робе а наручилац плаћа превознину

- **Чартер целог брода** – закуп брода са комплетном посадом и опремом
- **Временски чартер (time charter)**
- **Уговор за путовање (voyage charter)**
- **Подчартер** – подзакуп – купац нема довољно своје робе за цео брод

Уговор о поморском превозу робе (ствари)

- бродар се обавезује да изврши превоз робе крцатеља из једне у другу луку, а крцатељ да плати возарину
- најчешћи код линијске пловидбе и комадне робе
- Неформалан, реалан уг- предаја робе
- **Теретница (коносман)** – хартија од вредности – доказ да је уговор закључен

■ **Обавезе бродара** –

- да оспособи брод за пријем робе, постави брод на место укрцаја, обавести крцатеља о томе, изврши утовар робе ако је тако уговорено, изврши превоз најкраћим или уговореним путем искрца терет у луци опредељења

- **Одговорност бродара** – “претпостављена кривица” – оштећење, губитак или мањак терета
- **Не одговара**-скривене мане брода, “виша сила”, рат, поморска незгода, спашавање људи или имовине на броду

- **Обавезе крцатеља** – предаја робе на превоз, укрцај робе на брод, пружање података бродару, плаћање возарине
- **Права и обавезе примаоца** – може од бродара да захтева сву количину наведену на теретници без обзира колико је бродар стварно примио
- Прималац дужан да стави **приговор на количину или оштећење робе** одмах, а ако нису видљиви одмах, у року **од 3 дана од дана пријема**
- **Дужности** – поврат теретнице, искрцај робе и плаћање ако је тако уговорено

- **Поморска хаварија** – оштећење или расход на броду или терету - за време поморских радњи
- **Партикуларна или засебна** – штета или расход **независно од воље капетана брода** (мане робе, насукавање брода, продор воде, судар бродова..) – нечијом кривицом штету сноси кривац, вишом силом штету сноси кога је виша сила задесила
- **Генерална (намерна)** – **свесно** капетан брода – спас брода – трошкови све уговорне стране сразмерно

УГОВОРИ О ИЗГРАДЊИ ОБЈЕКТА

Уговор о грађењу-извођач радова према пројекту сагради у угов. року грађевину на одређеном земљишту, или да на већ постојећем објекту изврши какве друге грађевинске радове а наручилац радова да за то исплати одређену накнаду (цену)

грађевински, геодетски, хидротех.
и др. слични радови,

-израда експертизе и студије,
инвест. програма, лицитациони
елаборат,

-изведе инсталационе, монтажне
и демонтажне радове

- стави у погон постројење или опрему изграђених објеката,
- одржава изграђена постројења,
- пружа стручну помоћ наручиоцу,
- организује обуку радника, пренос знања и искуства и производњу у изграђеним објектима-"кључ у руке"

Битни елемент уговора - писана форма
(законом прописана форма)

Разлози:

1. сложеност правних односа;
2. дуготрајност правних односа
3. често велика вредност правног посла

Недостатак писане форме овог уговора
може бити **конвалидиран** његовим
извршењем

- др. елементи: динамички план градње, начин наплате, надзор радова, уговорна казна за доцњу, премија за превремено извршење уговора, гарант. рок и слично.

**-обострано обавезујући и
теретни уговор**

-Обе уговорне стране одговарају за недостатке у испуњавању својих обавеза

административне

обавезе

извођача:

-пријава почетка радова
(општинском органу управе);

именовање руководиоца
градилишта;

вођења грађевинских књига и
обезбеђења градилишта

- **уговорне** обавезе **извођача**:
проучавања техничке документације;
- извођења уг. грађ. радова у уг. роковима (или плаћања уг. казне);
- омогућавања наручиоцу радова да врши надзор;
- осигурања радова и заштита обустављених радова

Обавезе **наручиоца** радова –

- прибави одобрење за изградњу;
- уведе извођача у посао у року који је одређен уговором;
- врши надзор над извођењем радова на начин утврђен законом;
- плати уговорену цену, односно да плати аванс

- **Привремене ситуације** - ОСНОВ за плаћање уколико није другачије уговорено (наручилац може да оспори привремене ситуације)
- Надзорни орган потписује и оверава извођење радова **по кванитету и квалитету**
- Аванс - Коначан обрачун

Законска регулатива

Међународне конвенције

Именовани уговор

300 чл. 630-647.

Закон о планирању и изградњи
(регулише али не експлицитно)

Уговор о лиценци

- Стицаоцу Л уступа се једно од овлашћења којима давалац Л располаже, да је искоришћава и користи предмет Л
- Давалац Л **задржава право располагања** предметом Л
- **Право искоришћавања** – производња и стављање у промет предмета, право употребе заштићеног поступка, право коришћења техн. знања и искуства, право обележавања робе жигом или ознаком и стављања у промет

- пренос права по основу лиценце у целости или делимично
- Обавеза плаћања накнаде стиоцаоца лиценце
- Сложен уговор, двостранообавезујући, теретни, закон прописује обавезну писану форму за закључивање

■ Врсте Лиценце

- 1) према **објекту** лиценце;
- 2) врсти **права** која се преносе лиценцом;
- 3) **Територији** за коју је издата лиценца;
- 4) временском **трајању**;
- 5) **правном основу**

- **Објекат**-искоришћавање патента, жига, модела, узорка или топографије интегрисаних кола, know-how-а
- **Врста права**- употреба; производња; продаја; увоз или извоз.
- **Територија**- једна земља; више земаља; све земље
- Може да буде мања од 1 земље (федерална јед., округ, дистрикт, општина и сл.)
- **Време**-ограничене и неограничене
- **Правни основ**-уговорна; законска; принудна лиценца

- **Принудна лиценца** – само Закон о патентима - Принудна Л и принудна Л у јавном интересу
- **Уговорна лиценца** – споразум даваоца и стицаоца лиценце
- **Проста Л**-давалац лично искоришћава уз права трећих лица на истој територији и у исто време (велика тржишта)
- **Искључива Л** – стицалац искључиво сам на одређеној територији и за одређено време (даје се углавном за мања тржишта)

Законска регулатива

- Закон о облигационим односима Глава 15. чланови 686 – 711. – именовани уг.
- Закон регулише и подлиценцу
- Закон о патентима

Уговор о преносу знања и искуства – *know-how*

- прибављање од стр. лица или уступање стр. лицу права индустријске својине и знања и искуства
- врши се на основу уговора, који се закључује у писаном облику
- Уговором се могу прибављати сва права индустријске својине или део тих права

- Уговор о прибављању знања и искуства **мора да садржи:**
- обавезу даваоца да ће се применом знања и искуства произвести роба уговореног квалитета, као и обавеза да се за време важења уговора примаоцу ставља на располагање предметна побољшања ;

- обавезу даваоца да **њихово коришћење не утиче штетно на живот и здравље људи,** односно ствари и животну средину;
- клаузулу да се **не повређују права трећих лица** или обавезу даваоца да ће предузећу или трећем лицу надокнадити штету насталу у случају повређивања права трећег лица

- не може се предвидети забрана да предузеће и др. правно лице:
- примењује, унапређује, допуњава и даље развија прибављено знање и искуство и да у своје име заштити иновације до којих је дошло сопственим истраживањем;
- самостално одлучује о набавци и коришћењу сировина, репродукционог материјала, рез. делова и опреме;

- **извози производе и услуге у одређене земље**, осим у земље у којима давалац знања и искуства има или је дао искључиво право производње, односно вршења услуга за исте производе и услуге;
- **знање и искуство**, чији је рок важности истекао за време важења уговора, користи и после престанка уговора

■ **Захтев за упис у Регистар**
уговора о прибављању права
индустријске својине и знања
и искуства – одлучује
надлежни државни орган у
управном поступку

Право на географску ознаку порекла

- право којим се штите ознаке порекла и гео. ознаке којима се обележавају производи које физ. или прав. лица производе на одређеном гео. положају
- **Географска ознака** је гео. назив који се употребљава као ознака да одређени производ потиче из одређене земље, региона или места

- не могу се заштитити географски називи: противни закону или моралу;
- својим изгледом или садржином вређају ауторска права или права инд. својине;
- својим изгледом и садржајем могу да створе забуну у промету у погледу врсте, порекла, квалитета, начина производње или других својстава производа

- упис признатог својства у **Регистар овлашћених корисника географских ознака порекла**
- обухвата и употребу гео. ознаке порекла на средствима за паковање, каталозима, проспектима, огласима и др. облицима понуда, упутствима, фактурама, кореспонденцији и др. облицима посл. документације са том гео. ознаком порекла

- **искључује право лица** која нису уписана као овлашћени корисници гео. ознаке порекла да тај гео. назив, његове транскрипције или транслитерације, исписане ма којим типом слова, у ма којој боји и изражене на било који други начин користе за обележавање производа, чак и ако се том географском називу додају речи “тип”, “начин”, “по поступку” и сл.

- Овлашћени корисник има право да свим лицима која нису уписана као овл. корисници **забрани коришћење** гео. назива заштићеног одређеном гео. ознаком порекла, чак и ако тај гео. назив представља његово име, део фирме или раније регистрован жиг
- Гео. ознака порекла **не може бити** предмет уговора о преносу права, лиценци, залози, франшизи и сл.